

המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS)

מבט מדיני-ביטחוני

19-12 בדצמבר, 2018

בשבוע החולף שבה והומחשה הנפיצות במזה"ת בשלושה מוקדים: יהו"ש, גבול לבנון וצפון סוריה.

ביהו"ש - הפיגועים הקשים בעפרה ובגבעת אסף הציפו בבעבר את השאלה האם אנו ניצבים על סיפה של אינתפאדה? אינתפאדה היא התפרצות אלימה, עממית ומזוינת, בהיקפים גדולים ולאורך זמן, במוקדים רבים במקביל, תוך התפרקות מסגרות שלטוניות פלסטיניות.

נראה כי אנחנו עוד לא שם. ברמה האופרטיבית, למרות הקושי לזהות "חוליות בודדות", הפועלות בהשראת חמאס או בהכוונתו, העליונות המודיעינית והמבצעית של צה"ל והשב"כ ועיבוי הכוחות בשטח, צפויים להביא לחשיפת המפגעים, לסיכול חוליות נוספות ולייצוב המצב.

בה בעת, מסתמן כי נותרו בעינם ההיגיון האסטרטגי והאינטרסים של הגורמים התומכים בשימור היציבות בשטח. הרשות הפלסטינית מבינה היטב כי הפיגועים שחמאס פועל כל העת להוציא לפועל, מכוונים קודם כל נגד שלטונה, בדרך להשתלטות על הזירה הפלסטינית כולה. זהו הרקע להמשך התיאום הביטחוני שהיא משמרת עם כוחותינו ולמאמצי מנגנוניה להכיל ולדכא הפגנות במוקדי השפעה של חמאס, חרף ההאשמות המוטחות נגדה על שיתוף פעולה עם ישראל. במקביל, הציבור ביהו"ש עדיין ממוקד ברווחתו הכלכלית, פרנסתו ושמירה על שגרת חייו, וגם ירדן ומצרים, פועלות בשיתוף פעולה עם ישראל לשימור היציבות.

עם זאת, מאחורי הפיגועים ניצבות מגמות בעייתיות, שעלולות לכרסם באדנים עליהם נשען הסדר הנוכחי ביהו"ש, בטווח הבינוני-ארוך: החרפת איום הטרור, כפי שתיאר אותה באחרונה ראש השב"כ בוועדת חוץ וביטחון; אבדן תקווה של הציבור הפלסטיני בהיעדר אופק מדיני, ותחושת חוסר תוחלת, שמעמיקה נוכח התערעורת הביטחון התעסוקתי והכלכלי ביהו"ש. בנסיבות אלה, גוברת הזדהות הציבור הפלסטיני עם פיגועי הטרור (בלשוננו "פעולות התנגדות") ועם דרך המאבק המזויין מבית מדרשה של חמאס, שציננה השבוע את יום השנה ה-31 לייסודה.

בגבול הצפון - עם ההודעה על חשיפת המנהרה הרביעית הולך ומתחזק כי ההכרזה על "מבצע" לסיכול המנהרות הייתה במקומה. מדובר במהלך מורכב המשלב היבטים אופרטיביים, הנדסיים, מדיניים, הסברתיים ואחרים. בנוסף, בלט הסיכון להסלמה לא מתוכננת. זאת, כתוצאה מחיכוך על הגבול, במיוחד במובלעות הנמצאות בשטח הישראלי אך מצפון לגדר המערכת; ונוכח הקושי להעריך את תגובת חזבאללה לכך שנשללה ממנו יכולת אסטרטגית, אותה פיתח בשנים האחרונות בעמל ובמשאבים רבים.

ברמת המערכה המדינית, המבצע כבר רשם מספר הישגים: אישור יוניפי"ל כי נחפרו מנהרות לשטח ישראל (גם אם הכוח נמנע מלנקוב בחזבאללה כאחראי), הצהרה בריטית, בדיון במועצת הביטחון בנושא איראן, כי חפירת המנהרות מהווה שיא חדש בפעילות מערערת היציבות באזור, ודיון ייעודי הצפוי הערב במועצה בסוגיית המנהרות. חפירת המנהרות, שמהווה הפרה של החלטה 1701, של ריבונות ישראל ושל ריבונות ממשלת לבנון, מייצרת הזדמנות לישראל לשוב וללחוץ על האיחוד האירופי להכיר בחזבאללה כארגון טרור.

בגבול תורכיה-סוריה - ארדואן מאיים לפתוח "בכל רגע" במבצע צבאי לסילוק הכוחות הסוריים מהשטח שממזרח לפרת. מנגד, ארה"ב פרסה עמדות בקרבת הגבול התורכי כדי למנוע פגיעה בבני בריתה (YPG), המהווים את הכוח העיקרי הנלחם בדאעש. ההתפתחויות לכאן או לכאן בשטח, צפויות להשפיע על דימוי נחישותה של ארה"ב כמי שתומכת בבני בריתה בסוריה ונשארת במדינה לאורך זמן, באופן שעשוי להשפיע גם על ישראל...